

XVIII Интернационални научни скуп CM 2013
Стратегијски менаџмент и системи подршке одлучивању у
стратегичком менаџменту

Тема скупа
Корпоративно управљање у функцији одрживог развоја

UDC 502.131.1:336.132.1(497.11) ; 336.717:502/504

СТРАТЕГИЈА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА У КОНТЕКСТУ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА – ПЕРСПЕКТИВЕ СРБИЈЕ

BANKING SECTOR STRATEGY IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT - SERBIAN PERSPECTIVE

Дражена Станојевић, Градска управа Суботица, stdasha@eunet.rs

Петар Митић, Универзитет Едуконс, Факултет пословне економије, petar.mitic@educons.edu.rs

Слободан Ракић, Универзитет Едуконс, Факултет пословне економије, rakic@educons.edu.rs

Апстракт: Одрживи развој нуди визију напретка која интегрише краткорочне и дугорочне циљеве, локалне и глобалне активности које се тичу социјалних, економских и питања животне средине као неодвојивих и међузависних компоненти људског напретка. У процес остваривања одрживог развоја укључује се становништво, владине и невладине организације, компаније, као и целокупан финансијски сектор. У овом раду највише пажње се посвећује банкама, као интегралном делу финансијског система, и улогом коју менаџери у банкама могу преузети у имплементацији принципа одрживог развоја. Банкарство у контексту одрживог развоја може се дефинисати као одлука банака да креирају производе и услуге који укључују друштвене и компоненте заштите животне средине. Приказане су најугледније међународне иницијативе и праксе које банке оријентисане на одрживи развој користе, као и узроци растућег значаја овог сегмента банкарства у претходном периоду. Дескриптивном анализом приказане су могућности и потенцијали које банке у Србији имају у погледу акција усмерених на постизање циљева одрживог развоја, пре свега кроз анализу Акционог плана за спровођење Националне стратегије одрживог развоја за период од 2009. до 2017. Године. Циљ рада је да се укаже на конкретне акције које менаџмент банке може да имплементира у своје стратегије развоја, уз посебан осврт на систем за управљање друштвеном и животном средином (social and environmental management system – SEMS).

Abstract: Sustainable development offers a vision of progress that integrates short-term and long-term objectives, local and global activities related to social, economic and environmental issues as inseparable and interdependent components of human progress. Process of achieving sustainable development includes the population, government and non-governmental organizations, companies, and the entire financial sector. In this paper, focus is set on banks, as an integral part of the financial system, and the role that managers in banks can take over to implement the principles of sustainable development. Banking in the context of sustainable development can be defined as the decision of banks to create products and services that include social and environmental components. Most influential international initiatives and practices of banks that are aimed at sustainable development are displayed, so as the causes of growing importance of this segment of banking in the past. Descriptive analysis will show that the capabilities and potential of banks in Serbia are in terms of actions aimed at achieving the objectives of sustainable development primarily through the analysis of the Action Plan for the National Strategy for Sustainable Development for the period 2009 - 2017. The aim of this paper is to point out the specific actions that the bank's management can implement in their development strategies, with special emphasis on social and environmental management system – SEMS.

Кључне речи: банкарство, одрживи развој, менаџерски системи, национална стратегија.

Key words: banking, sustainable development, management systems, national strategy.

1. Увод

На Миленијумском Самиту Уједињених нација 2000. године донети су Миленијумски циљеви развоја подељени на 8 циљева, са 18 конкретних тачака које треба остварити до 2015 године. У циљу „Осигурати одрживост животне средине“ наводи се да је неопходно интегрисати принципе одрживог развоја у националне политике и програме, као и обрнути губитак еколошких ресурса. Циљ овог рада је да анализира ситуацију у Националној стратегији одрживог развоја Србије с аспекта банкарског система и да да примере како банкарске институције могу да примене и имплементирају систем за управљање друштвеном и животном средином у циљу постизања вишег степена одрживог развоја.

Први део рада објашњава термин одрживог развоја и његову повезаност са банкарством. Приказане су везе и додирне тачке између банкарства и одрживог развоја. Други део рада даје детаљну анализу Националне стратегије одрживог развоја Републике Србије и Акционог плана за спровођење Националне стратегије одрживог развоја за период од 2009. до 2017. године с аспекта улоге и значаја банкарског система и самих банака. Трећи део даје теоријску основу система за управљање друштвеном и животном средином и приказује могуће моделе који су се већ дали добре резултате у међународној пракси.

Методологија коришћена у овом раду је стандардна за друштвена истраживања: дескриптивна и историјска анализа, анализа података и компаративна анализа. Она омогућава да се користе различити документи из електронских база података, књига, научних часописа, службених докумената и позитивне праксе из међународне заједнице. Сви подаци су представљени и распоређени тако да користе сврси постизања циљева рада.

2. Одрживи развој и банкарство

Савремени економски систем не може да егзистира без функционалног еколошког система. Еколошки систем је извор природних ресурса, с једне, и прималац за обраду отпадних материјала (за привредни систем) с друге стране. Стога је одржавање животне средине неопходан услов за сваку привредну делатност. Пораст популације и повећање потрошње праћено повећањем производње, довело је до драстично веће потрошње енергије. Уз све већу исцрпљеност природних ресурса, услед употребе фосилних горива, прекомерног крчења шума, акумулације штетних материја у прехранбеној индустрији и подземним водама, те оштећења озонског омотача, утицај човека на животну средину је и више него очигледан. Ови проблеми су се са локалног и регионалног пренели на глобални ниво, јер је јасна повезаност између економског раста, раста броја становника, сиромаштва и деградације животне средине. У претходно поменутом управу се и налазе разлози за развој концепта одрживог развоја.

Најшира дефиниција одрживог развоја је да је то „Развој који задовољава потребе у садашњости без угрожавања могућности будућих генерација да задовоље своје потребе“ (World Commission on Environment and Development, [WECD], 1987). Као концепт, одрживи развој је добио на значају након што је на Светској комисији за животну средину и развој (*World Commission on Environment and Development*) објављен извештај „Наша заједничка будућност“ (*Our Common Future*) 1987. године. Овај извештај је поставио основе за развој и спровођење политике одрживог развоја. Поменута формулација је постала општеприхваћена дефиниција одрживог развоја, а такође је постала основа и репер за креирање политике животне средине у многим земљама. Национална стратегија одрживог развоја Републике Србије каже да се одрживи развој може дефинисати као циљно оријентисан, дугорочан, непрекидан, свеобухватан и синергетски процес који утиче на све аспекте живота (економски, социјални, еколошки и институционални) на свим нивоима (Национална стратегија одрживог развоја републике Србије, 2008, стр. 2). Из наведеног закључујемо да се одрживи развој налази у заједничком деловању на економски раст (подизање економске ефикасности и продуктивности, модернизацију технологије, итд.), друштвени прогрес (друштвено одговорно пословање уз смањење сиромаштва, унапређење здравствене заштите, итд.) и животну средину (смањење загађења, очување биодиверзитета, итд.), односно у хармонији ових димензија.

„Банка је специфичан привредни и тржишни субјекат (*sui generis* предузеће), који, на бази пренетих овлашћења и поверења, посредује у трансферисању туђих средстава (пре свега на кредитној основи),

обављајући све новчане, депозитне и кредитне трансакције између финансијски суфицитарних и финансијски дефицитарних трансактора...” (Целетовић, Живковић и Бојовић, 2008). Банке су међу најважнијим посредницима у економији. Банкарски сектор, у контексту имплементације основних начела одрживог развоја, реаговао је спорије него већина других сектора у економији. Банкарски генерално сматрају да су у индустрији која ради у складу са очувањем животне средине-у смислу штетних емисија и загађења (Voima, Jeucken и Klinkers, 2001). Због саме природе делатности банке се најчешће не сматрају непосредним загађивачем животне средине, али посредно се могу сматрати одговорним, уколико новац позајмљују клијентима чија делатност има негативне последице на животну средину. Међутим, постоје и случајеви где су банке и директно одговорне за штетни утицај на животну средину изазване активностима својих клијента. Најпознатији случај који је уздрмао банкарску теорију и праксу јесте *The US versus Fleet Factors Corporation* из 1991. године. Банка која је била укључена у финансирање Корпорације је сматрана одговорном и морала је да покрије трошкове деконтаминације земљишта корпорације. С обзиром да је банка имала учешће у финансијском менаџменту компаније, суд је сматрао да је банка имала и могућност да утиче на одлуке које су, у крајњој инстанци, довеле до загађења, иако Банка званично није имала никакав утицај на активности корпорације (детаљније о случају у књизи: Jeucken M.,(2004). *Sustainability in Finance: Banking on the Planet*. Eburon Academic Publishers, стр. 168-169).

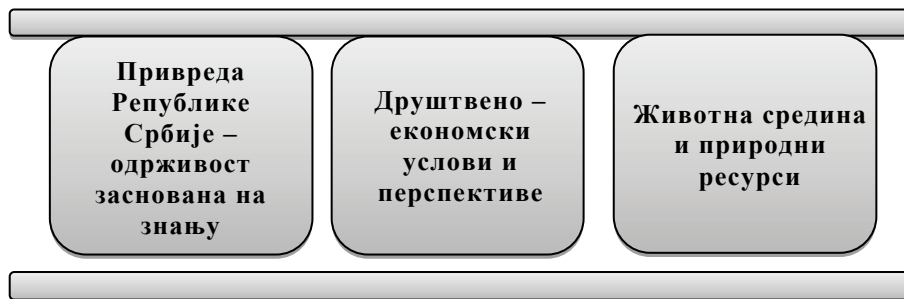
Постоје значајни еколошки ризици у финансирању клијената јер еколошки ризик, који може бити везан за клијента банке, може постати непосредан генератор финансијског ризика за банку. Банке које поштују начела одрживог развоја морају увести одговорно одобравање кредита, које подразумева селекциони процес на бази усклађености намене зајма са одрживим развојем и утицајем на животну средину. Посебну пажњу неопходно је посветити кредитном рејтингу и ликвидности клијента, која може постати угрожена услед промене државне политике или промењених преференција потрошача и индустријских клијената, као резултат покушаја да се постигне одрживост. Осим тога, може се значајно угрозити углед банке које инвестирају у активности клијената које имају негативне последице по животну средину, јер са растом свести клијената о проблемима животне средине и одрживог развоја уопште, банке се не оцењују само по профиту и другим финансијским показатељима успешности пословања.

Из свега поменутог можемо рећи да се концепт одрживог развоја у банкарству своди управо на прикупљање и пласирање новца не губећи из вида друштвене, еколошке и економске мотиве уз свесрдну подршку клијената који имају свест и желе да допринесу одрживом развоју. Одрживо банкарство је, стога, одлука банака да обезбеде производе и услуге само клијентима који узимају у обзир последице свог деловања, како са друштвене, тако и са стране животне средине (Voima и сар. , 2001).

3. Банкарство у Националној стратегији одрживог развоја Републике Србије

Банке могу имати значајну улогу у креирању и остваривању циљева одрживог развоја уопште. Пре свега због значаја које имају у сваком привредном систему, као и утицаја који имају на своје клијенте, банке могу бити покретач и снажна подршка одрживом развоју. За потребе овог рада аутори су анализирали која је улога и функција банака у постизању циљева Националне стратегије одрживог развоја Републике Србије.

Са циљем стварања оквира развоја Републике Србије до 2017. године настао је пројекат израде Националне стратегије одрживог развоја 2005. године. Израда Стратегије била је резултат заједничког рада Кабинета потпредседника Владе, Програма за развој Уједињених нација и Шведске агенције за међународни развој. Национална стратегија одрживог развоја Републике Србије (у даљем тексту Стратегија) усвојена је на седници Владе 9. маја 2008. године (Службени гласник Републике Србије, 2008, бр. 57). Три стуба одрживог развоја (Слика 1.) су централни елементи Стратегије.

Слика 1: Стубови одрживог развоја Републике Србије

У делу Стратегије (први стуб) који се бави привредом Републике Србије, само се у једном конкретном случају помињу банке – тачније помиње се е-банкарство. То је тачка 10. Информационо-комуникационе технологије и економија заснована на знању, где код набрајања основних циљева и задатака у развоју информационо-комуникационе технологије у Републици Србији у будућем периоду, у тачки 5. стоји следеће: увођење електронске управе и подстицање развоја електронског пословања у свим областима - развој е-трговине, е-образовања, е-здравља, е-банкарства, е-плаћања и др.(Национална стратегија одрживог развоја републике Србије, 2008, стр. 39). У делу који се бави друштвено – економским условима и перспективама, где се наводе циљеви, приоритети и мере различитих области друштвеног развоја, као и њихове везе и утицаји на економски развој и заштиту животне средине, банке и банкарски сектор се не спомињу ни у једној тачки. У делу животне средине и природних ресурса који се бави факторима ризика по животну средину и природним ресурсима такође се не спомиње банка. Међутим, оно што је врло специфично јесте да део трећег стуба који се бави утицајем економских сектора на животну средину, не помиње ни банке, ни банкарски сектор (у овом делу Националне стратегије одрживог развоја Републике Србије објашњава се утицај на животну средину који има: индустрија, пољопривреда, рударство, енергетика, шумарство, ловство и рибарство, транспорт, туризам и увођење чистије производње.

Закључак који можемо извести јесте да се Национална стратегија одрживог развоја Републике Србије није бавила ни у једном свом делу значајем и улогом банкама и банкарског сектора, изузимајући једну препоруку где се каже да треба подстицати развој електронског банкарства.

С обзиром на готово потпуно искључење банака из Националне стратегије, уследила је анализа Акционог плана за спровођење Националне стратегије одрживог развоја за период од 2009. до 2017. године (у даљем тексту Акциони план). Позиција банака и банкарског сектора није адекватна ни у овом извештају, мада је ситуација боља него у самом тексту Стратегије. Код циља Компјутерско описмењавање младих једна од активности предвиђених Акционим планом јесте и Информатичко описмењавање запослених у привреди и банкама. За спровођење овог циља надлежни су Републички завод за информатику и интернет и Национална служба за запошљавање. Банка као извор финансирања циљева одрживог развоја предвиђених Акционим планом јавља се код циља Заштита од деградације и промене намене земљишта, као и за уређење пољопривредног земљишта, и то само код активности Изградња тржишта дугорочних кредита за куповину државног и другог земљишта. Поред банака, као извор финансирања за ову активност јавља се и Буџет Републике Србије, као и Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде. У Акционом плану у пољима где се посматра Надлежна институција и партнери у спровођењу, поред осталих институција (надлежне институције и партнери за спровођење набројаних активности су: надлежна министарства, надлежне републичке агенције и заводи, Народна банка Србије, Привредна комора Србије, Аутономна Покрајина Војводина, јединице локалне самоуправе, привреда – предузећа, приватни сектор, репрезентативни синдикати, итд.) налазе се и банке, и то код следећих активности:

- Одрживо управљање екстерним и унутрашњим дугом
- Смањивање дефицита текућег рачуна на ниво испод 10% БДП
- Повећање „green field” инвестиција до нивоа 50% у укупним страним директним инвестицијама
- Заштита институција тржишне привреде (власничка права, реституција, заштита интелектуалне својине)

- Припрема за приватизацију свих преосталих друштвених предузећа, банака и осигуравајућих друштава
- Програми активног интернета у привреди
- Подстицање унапређења и ширења електронског пословања
- Повећање потрошње на истраживање и развој у укупној потрошњи БДП
- Увођење мера кредитне политике усмерене ка смањењу потрошње енергије у новим и постојећим зградама, кредитирање коришћења обновљивих извора енергије и развоја домаће технологије и производње грађевинских материјала који доприносе штедни енергије
- Увођење конкретних стимулативних мера којима би се на кратки рок показали позитивни ефекти штедне енергије у зградама (уградња мерача топлоте, ефекти који се постижу енергетском реконструкцијом објеката који су велики потрошачи енергије итд.)
- Увођење економских инструмената:
 - Диференцијација пореза за унапређење производа и активности погодних по животну средину;
 - Развијање механизма за решавање проблема наслеђеног загађења;
 - Повољни кредитни аранжмани.
- Стварање институционално-правних услова за активности ESCO компанија – компанија за пружање услуга у енергетици
- Стварање повољних кредитних аранжмана за увођење енергетске ефикасности у индустрији, грађевинарству, пољопривреди, саобраћају и др.

Из акционог плана може се уочити да се банкама даје одређено поверење у реализацији активности које ће допринети постизању циљева одрживог развоја. Међутим, нигде није препозната потреба да банке у Србији интерно, као привредни субјекти, треба да уведу неки облик система за управљање друштвеном и животном средином, нити је банкарски сектор, као целина, препознат као сектор који треба да допринесе одрживом развоју. Можемо претпоставити да су креатори Стратегије уверења да банкарски сектор не може утицати на постизање циљева одрживог развоја, осим у смислу стављања на располагање својих традиционалних банкарских производа и услуга – на првом месту кредита. Банке би се активније могле укључити у процес постизања одрживог развоја на нивоу привреде управо поменути системима за управљање друштвеном и животном средином. Процес имплементације и интеграције ових система у банкарски систем, по мишљењу аутора, треба да се нађе у следећој Националној стратегији одрживог развоја.

4. Систем за управљање друштвеном и животном средином

Компаније у производном сектору, користе систем за управљање друштвеном и животном средином како би биле у стању да процене и управљају директним утицајем својих производних операција на друштво и животну средину. Банке, као што је поменуто, немају значајан утицај на животну средину, али начин на који се клијенти банака опходе према друштву и животnoj средини има. У том смислу, за финансијске институције, укључујући и банке, систем за управљање друштвеном и животном средином представља систематски процес за процену ризика заштите животне средине и друштвених ризика као и проналажење нових прилика кроз пословање својих клијената. Банке су у стању на тај начин да процене и контролишу своју изложеност кроз пословање клијената као и да повећају оперативну ефикасност и ефективност.

Задатак система јесте да се побрине да одрживост игра значајну улогу на свим нивоима доношења одлука укључујући и кредитне одлуке као и портфолио анализу. Да би био у потпуности ефективан, систем за управљање друштвеном и животном средином мора постати део целог управљачког система банке. Под тим се подразумева организациона структура, планирање, обавезе и одговорности, процедуре, процеси и ресурси за развој, имплементацију, ревизију и одржавање система (*Report Banking on Sustainability, Financing Environmental and Social Opportunities in Emerging Markets, 2007, стр. 24*). Срж самог система се заправо огледа у способност финансијске институције да одлучи које услуге ће понудити којим клијентима и да буде у стању да сагледа какав утицај ће имати пословање клијента, у вези са неком пословном операцијом или пројектом, на који треба банка да обрати пажњу како би била у стању да понуди свом клијенту пословни савет или подршку.

Креирање и операционализација ефективног система за управљање друштвеном и животном средином, подразумева и неколико додатних процеса који морају паралелно да се одвијају. Они подразумевају

усвајање стратегије за стварање дугорочне вредности кроз одрживо банкарство, која мора бити осмишљена у складу са пословним циљевима и организационом структуром банке.

Слика2: Стратегија за стварање дугорочне вредности кроз одрживо банкарство

Извор: Report Banking on Sustainability, Financing Environmental and Social Opportunities in Emerging Markets, (преузето 20.03.2013. са сајта <http://firstforsustainability.org/documents/IFC%20Banking%20on%20Sustainability.pdf>)

Предности система за управљање друштвеном и животном средином (Report Banking on Sustainability, Financing Environmental and Social Opportunities in Emerging Markets, 2007, стр. 26) :

- Систематски и конзистентан приступ друштвеним питањима и питањима животне средине
- Висок утицај на *cost-benefit* рацио
- Лака интеграција у постојећи организациони систем, који доводи до бољег управљања ризицима
- Унапређена комуникација која резултира бољим односима са јавношћу, стејкхолдерима и повећава приврженост запослених у организацији.
- Олакшан приступ међународним финансијским тржиштима, мултилатералним финансијским институцијама као и развојним банкама.

Увођење система за управљање друштвеном и животном средином подразумева и финансијске трошкове. Велики број банака верује да су ризици повезани са релативно експерименталним сегментима одрживог банкарства високи. Међутим, резултати студије коју је спровео *IFC* 2005. године, јасно показује да је добит од увођења система за управљање друштвеном и животном средином много већа него трошкови. Преко 86% банака које су учествовале у истраживању су потврдиле да су имале значајне позитивне промене од увођења система док ни једна банка није пријавила да је имала негативне промене у пословању од увођења система за управљање друштвеном и животном средином (*Report Banking on Sustainability, Financing Environmental and Social Opportunities in Emerging Markets*, 2007, стр. 26). У Табели број 1. су процентуално наведене позитивне промене које су навеле банке у истраживању.

Табела 1: Позитивне промене након увођења система за управљање друштвеном и животном средином

Смањење ризика	74%
Побољшан приступ међународном финансирању	45%
Раст вредности брэнда и раст репутације	39%
Развиле су нови посао	35%
Побољшани односи са друштвеном заједницом	26%
Смањење трошкова	17%
Виши квалитет рада	9%
Повећани приходи	9%
Развој нових производа и услуга	9%

Извор: IFC Sustainability Survey of Financial Institutions (2005) str. 6

Како би банке успоставиле и одржале систем за управљање друштвеном и животном средином, кључни сегмент је однос према интерним и екстерним стејкхолдерима. Под интерним стејкхолдерима се подразумевају сви запослени у оквиру банке, док се под екстерним стејкхолдерима подразумевају сви клијенти, акционари, невладине организације, медији, владине службе итд. У оквиру саме банкарске институције веома је важно јасно представити политику, циљеве и процесе одрживости свим запосленима и осигурати се да су они то и разумели. Када се говори о екстерним стејкхолдерима, банке морају да воде рачуна о томе да њихово деловање смањује или минимизира негативан утицај пословања на друштвену и животну средину, као и да јасно покаже када се средства у већој мери алоцирају на „одрживе“ пројекте. То је један од начина да банке стекну виши степен репутације у јавности, али притом треба водити рачуна да се таква кампања не претвори у *greenwashing*, који представља концепт у коме организације покушавају да уз помоћ „зелених“ ПР и маркетинг активности промовишу своју организацију као еколошки свесну и одговорну, а да притом она то није. Било да је циљ повећање профита или стицање политичке подршке *greenwashing* се користи за манипулацију да би се остварили иначе сумњиви циљеви који су најчешће стицање профита кроз подизање угледа компаније (Ракић, Митић и Распоповић, 2012).

Да би се избегао *greenwashing* банке би требало да усвоје међународно признате стандарде о извештавању, а који у себи садрже индикаторе везане за заштиту животне средине, друштвену одговорност и финансијске индикаторе. Најчешће коришћени стандарди у банкарском сектору су Global Reporting Initiative смернице о извештавању.

4.1 Пример банке ИТАУ-ББА

Итау-ББА представља чланицу Итау Унибанко Мултипло Групе као једна од најуспешнијих банка. Пословна политика банке је фокусирана на велике привредне субјекте чији годишни приходи прелазе 75 милиона долара. Банка нуди својим клијентима широк спектар производа и услуга комерцијалног и инвестиционог банкарства. Седиште банке је у Бразилу, док има своје експозитуре широм Латинске америке и једна је од највећих банака у региону. Према подацима од 2011. године укупна актива Итау ББА банке износи 85 милијарди долара, профит банке је износио око 360 милиона долара и банка има негде око 3000 запослених.

Током 2000. Године Итау-ББА банка је постала прва банка у Бразилу која је успоставила формалне процедуре за управљање друштвеном и животном средином, и имплементирала је у своје кредитне процедуре обавезно разматрање утицаја на животну средину сваког кредитног захтева. Итау-ББА банка верује да њен систем за управљање друштвеном и животном средином доноси следеће предности (*Report Banking on Sustainability, Financing Environmental and Social Opportunities in Emerging Markets*, 2007, стр. 34) :

- Смањује ризик неуспеха пројекта
- Помаже да се смањи негативан утицај на животну средину
- Поправља се слика у јавности о банци
- Пружа могућност да се оствари конкурентска предност без додатних трошкова
- Нове и иновативне пословне идеје

- Омогућава банци да послује у складу са свим законским прописима, корпоративним принципима и посебно прописима који се тичу заштите животне средине.

Развој система за управљање друштвеном и животном средином је почео у сарадњи са *IFC*-ом који је пружао подршку и савете. Представници банке су похађали *workshop*-ове *IFC*-а о постизању конкурентске предности које су касније имплементирали у пракси. С обзиром на чињеницу да је Итау-ББА банка имала изузетно добро постављен систем за управљање друштвеном и животном средином били су у прилици да алоцирају својим клијентима више од 200 милиона долара средстава *IFC*-а и других мултилатералних финансијских институција. У периоду од 2000 до 2006 године, банка је кредитирала са више од 1,8 милијарди долара пројекте инфраструктуре, пољопривреде, индустрије итд., а та средства је обезбедила Бразилска банка за развој.

Табела 2: Примери позиција банке ИТАУ-ББА са компонентом одрживости

ИНДУСТРИЈА	КОМПОНЕНТЕ ОДРЖИВОСТИ	ЗАЈМОВНИ ПОРТФОЛИО (у милионима долара)	ПРОСЕЧНО ТРАЈАЊЕ ПРОЈЕКТА (година)	ФИНАНСИРАНЕ АКТИВНОСТИ (примери)
Козметика	Очување биодиверзитета	32.63	10	Већа ефикасност процеса и степена искоришћења отпада
Нафта и гас	Безбедније снабдевање гасом	33.70	10	Програм когенерације и програм замене дотрајалих гасних цеви
Електрична енергија	Алтернативни извори енергије	104.00	10	Изградња малих хидроелектрана и когенерација коришћењем биомасе шећерне трске
Пољопривреда	Сигурност радника и одрживо коришћење земљишта	23.61	7	Оснивање нових и чистијих фабрика за прераду шећерне трске
Канализација	Вода и канализација	70.00	10	Имплементација система који побољшава третман отпадних вода
Укупно		263.99		

Извор: Report Banking on Sustainability, Financing Environmental and Social Opportunities in Emerging Markets, (преузето 20.03.2013. са сајта <http://firstforsustainability.org/documents/IFC%20Banking%20on%20Sustainability.pdf>)

Систем за управљањем друштвеном и животном средином (Табела 3) који је Итау-ББА банка створила се не односи само на процену друштвеног ризика и ризика животне средине, него и на управљачке капацитете својих клијената који се односе на друштвену и животну средину, што значи да је направила једну свеобухватну процену која значајно смањује ризик од ненаплативости кредита. Процедуре које су формиране се односе, за сада, искључиво на велике клијенте чији годишњи приходи превазилазе 75 милиона долара, што се користи као главни параметар за улазак у овај систем и пословање са Итау-ББА банком. Предмет провере система за управљање друштвеном и животном средином у 2010. години је било 20% укупне активе банке и банка перманентно покушава овај проценат да повећа тако што помаже клијентима да пронађу „одрживе“ инвестиционе пројекте. Специјализација банке у оквиру теме заштите животне средине и друштвене одговорности је 2010. донело, другу годину за редом, награду по имену: „Одржива банка године“ – „*Sustainable Bank of the Year*“, коју додељује *Financial Times* и *IFC* у категорији држава у развоју.

Табела 3: Систем за управљање друштвеном и животном средином банке ИТАУ-ББА

ИДЕНТИФИКАЦИЈА	ПРОЦЕНА ПРОЈЕКТА	ОДОБРАВАЊЕ	КОНТРОЛА
<p>1. ИДЕНТИФИКАЦИЈА Опис пројекта и прикупљање свих релевантних информација о компанији</p> <p>2. КАТЕГОРИЗАЦИЈА Класификација према повезаним друштвеним аспектима и аспектима животне средине</p>	<p>3. ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ: - процена ризика - процена усаглашености - процена локације</p> <p>4. ПРОЦЕНА ДА ЛИ СУ ПОТРЕБНИ ЕКСТЕРНИ КОНСУЛТАНТИ - Утврђивање акционог плана заштите животне средине - Констатовати који кораци су потребни да би клијент ублажио или неутрализовао проблеме друштвене или животне средине</p> <p>КРЕИРАЊЕ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ - Тражити од клијента да предузме идентификоване кораке како би ублажио или неутрализовао друштвени или проблем заштите животне средине</p>	<p>6. ДЕФИНИСАЊЕ УСЛОВА УГОВОРА О ЗАЈМУ - Уговор треба да садржи заштитне клаузуле у погледу добијања дозвола надлежних органа везаних за заштиту животне средине</p> <p>7. УКЉУЧИВАЊЕ ПОСЕБНИХ ОДРЕДБИ КОЛИ СЕ ТИЧУ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ - у додатку већ постојећих законских и других обавеза</p> <p>8. ПРЕДСТАВЉАЊЕ КРЕДИТНОМ БИРОУ</p>	<p>9. СПРОВОЂЕЊЕ ПЕРИОДНИЧНИХ ПОСЕТА КАКО БИ СЕ ВРШИЛО ПРАЋЕЊЕ И КОНТРОЛА: - испуњења Акционог плана заштите животне средине. - Друштвене и перформансе заштите животне средине - Вођење рачуна о томе да клијент редовно испуњава своје финансијске обавезе и кључне циљеве пројекта.</p>

Извор: Report Banking on Sustainability, Financing Environmental and Social Opportunities in Emerging Markets, (преузето 20.03.2013. са сајта <http://firstforsustainability.org/documents/IFC%20Banking%20on%20Sustainability.pdf>)

4. Закључак

Ко што је свет препознао потребу да имплементира принципе одрживог развоја у циљу „осигурања одрживости животне средине“, тако је и Република Србија кроз креирање Националне стратегије одрживог развоја показала да уочава потребу за свеобухватан и темељан приступ достизању „одрживог развоја“ у свим сегментима Стратегије. Аутори овог рада су уочили пропуст у Стратегији, а то је мала заступљеност банкарског сектора.

Неспорна је чињеница да кроз банкарски сектор пролази сав новац једне привреде и да се тај новац креће од суфицитарних субјеката ка дефицитарним субјектима уз улогу банке као интермедијарне институције. Као такве институције, банке би могле значајно да допринесу имплементацији принципа одрживог развоја уколико би се у њихове кредитне одлуке имплементирала и компонента „одрживости“. Став аутора је да би Стратегија требала да крене од имплементације система за управљање друштвеном и животном средином у целокупном банкарском сектору Србије. Систем за управљање друштвеном и животном средином би био креиран по угледу на најбољу светску праксу и представљао би почетак за даљи развој одрживог банкарства.

5. Литература

- Акциони план за спровођење Националне стратегије одрживог развоја за период од 2009. до 2017. године. Преузето 22.02.2013. са сајта <http://www.odrzivi-razvoj.gov.rs/uploads/documents/Akcioni-plan-za-sprovodjenje-NSOR.pdf>
- Bouma, JJ., Jeucken M., Klinkers, L., (2001). *Sustainable Banking: The Greening of Finance*. Sheffield: Greenleaf Publishing in association with Deloitte & Touche.
- Џелетовић М., Живковић, А., Бојовић, П., (2008). *Банкарски менаџмент*. Београд: Чигоја штампа.
- IFC Sustainability Survey of Financial Insistutions (2005). Преузето 25.02.2013. са сајта http://www1.ifc.org/wps/wcm/connect/f24dfc8048855c268b34db6a6515bb18/2005_Survey%2BMethodology%2Band%2BResults.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=f24dfc8048855c268b34db6a6515bb18
- Национална стратегија одрживог развоја републике Србије (2008). Преузето 22.02.2013. са сајта <http://www.odrzivi-razvoj.gov.rs/uploads/documents/Nacionalna-strategija-odrzivog-razvoja-Republike-Srbije.pdf>
- Ракић С., Митић П., Раслоповић Н., (2012). *Примена концепта „зеленог“ у финансијама и банкарству*. Пословна економија, год. VI – br. 2/2012, стр. 167-182
- Report Banking on Sustainability, Financing Environmental and Social Opportunities in Emerging Markets (2007). Преузето 20.03.2013. са сајта <http://firstforsustainability.org/documents/IFC%20Banking%20on%20Sustainability.pdf>
- Sustainable development is development that meets the needs of the nresent without comnromising the ability of future generations to meet their own needs.* (1987). World Commission on Environment and Development (the Brundtland Commission); Report Our Common Future; Oxford University Press.
- <http://www.globalreporting.com> (25.02.2013.)
- <http://www.ifc.org> (25.02.2013.)
- <http://www.undp.org/content/undp/en/home/mdgoverview/> (20.02.2013.)